

УДК 747: 643:39(477)

ПЕТРЕНКО М.С., БУЛГАКОВА Т.В.
Київський національний університет технологій та дизайну

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ ЖИТЛА З ВИКОРИСТАННЯМ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МОТИВІВ

Мета. *Визначення основних принципів поєднання мотивів національного українського мистецтва з новими технологіями та матеріалами з урахуванням функціональних і естетичних вимог для створення сучасного українського стилю в житловому інтер'єрі.*

Методика. *Використані історико-порівняльний аналіз; системний аналіз; синтез, графічне і логічне моделювання.*

Результати. *Запропоновані основні принципи формування інтер'єру житла з використання українських національних мотивів, які відповідають сучасним нормам і вимогам.*

Наукова новизна. *Виявлення принципів впровадження національної стилістики в сучасний житловий інтер'єр з використанням новітніх матеріалів та технологій з урахуванням сучасних вимог до формування інтер'єру житла.*

Практична значимість. *Розвиток сучасного українського стилю в житловому інтер'єрі.*

Ключові слова: *інтер'єр житла, національні мотиви, українське мистецтво, сучасні технології, традиційне житло.*

Вступ. Сучасний житловий інтер'єр в національному стилі потребує нових концепцій для його вдосконалення. Відсутність цілісного підходу для створення сучасного українського стилю в інтер'єрі призвело до механічного копіювання його окремих елементів без узгодження з сучасними вимогами до формування простору житла. Через це є актуальною розробка принципів відродження українського самобутнього стилю в сучасному руслі для житлового інтер'єру. Сьогодні український національний стиль використовується більше, як декоративний, в основному для закладів громадського харчування. В проектуванні сучасного житлового інтер'єру українські мотиви майже не використовуються. Поєднання нових технологій, матеріалів та набутого століттями досвіду створить нове бачення національного мистецтва та шляхи його використання в сучасному інтер'єрі.

Постановка завдання. Враховуючи актуальність питання створення сучасного українського стилю та його методів відродження в інтер'єрі житла, завданням дослідження є визначити основні риси української стилістики житлового простору, дослідити історичний досвід використання української народної стилістики в інтер'єрі, проаналізувати функціонально-планувальну структуру сучасного житла, дослідити використання сучасних технологій та матеріалів в житловому інтер'єрі, проаналізувати досвід використання українського народної стилістики в сучасному інтер'єрі.

Результати дослідження. Українське народне житло створювалося протягом століть шляхом безперервного вдосконалення прийомів і форм, що відповідали умовам життя, побуту й естетичним уподобанням народу. Будівельний досвід передавався від покоління до покоління, від батька до сина. Народні майстри використовували ці традиції

на практиці для створення житла, яке відзначалося простотою конструктивного рішення та планування і художньою довершеністю.

Характерні риси українського житла найгрунтовніше дослідив в своїй праці Самойлович В.П. В свою чергу Чепелик В.В. дослідив відображення народної стилістики в українському модерні. Особливістю народного житла є досить простий план хати, по зовнішньому контуру він має переважно форму витягнутого прямокутника без виступів та уступів. Архітектурно-художнє вирішення базується на контрастних співвідношеннях окремих елементів або деталей, чи однієї частини по відношенню до цілого. Це дає змогу досягати найбільшої виразності архітектурного образу, використовуючи при цьому прості художні засоби. Найпоширенішим типом сільського житла на Україні в XIX ст. була хата з одним житловим приміщенням (однокамерне, двокамерне, трикамерне житло).

Однокамерне житло – найдавніший і найпростіший тип житла, який в кінці XIX століття зустрічався досить рідко, мало одне житлове приміщення, поєднане з кухнею, вхід до якого був безпосередньо знадвору без теплового шлюзу. Частина однокамерних типів житла, слід розглядати тільки як початковий етап будівництва, а не як завершений тип планування. Проміжним етапом між однокамерним і двокамерним житлом є однокамерне житло з навісом замість сіней, або загородкою перед входом до хати.

Двокамерне житло – тип селянського житла, який був поширений в XIX столітті і зустрічався в більшості районах України до початку XX століття, мало одне житлове приміщення, поєднане з кухнею та сіни. Хати цього типу є наступним етапом розвитку народного житла.

Трикамерне житло – тип житла, який був широко поширений в кінці XIX – на початку XX століття на Україні, мав житлове приміщення, сіни і комору.

Було два планувальних варіанта трикамерного житла:

1. Житло створювалось за таким принципом: частина сіней відокремлювалася для створення комори у поздовжньому напрямку.
2. Житло створювалось за тим же принципом, тільки в поперечному напрямку.

Розглянуті попередні два варіанти планувань трикамерного житла стали підґрунтям для створення житла, яке мало два житлових приміщення: основна кімната літнє приміщення (святкова кімната). На основі першого варіанта трикамерного житла було створено два варіанти планування: «хата й хатина» та «дві хати підряд». На основі другого варіанта трикамерного житла було створено також два типи планування, що мали два житлових приміщення – «хата через сіни» і «хата на дві половини» [1].

Декоративно-художнє рішення українського житла мало свої спільні та відмінні риси, притаманні кожній етнографічній зоні. Можна виділити характерні елементи інтер'єру, притаманні народному житлу: декоративні барвисті тканини; вишиті рушники; керамічний посуд, який ставився на мисник або ж вішався на стіну; різьблення на сволоках і меблях; оздоблення печей декоративним розписом або облицювання орнаментованими кахлями.

Історичним прикладом використання народного мистецтва та ремесел для створення українського стилю в архітектурі і в інтер'єрі зокрема є український модерн початку XX століття, характерними рисами якого було:

- дахи були переважно чотирихилої форми і нагадували обриси дахів народних хат
- цегляні стіни часто мали натуральний колір кераміки або, якщо їх тинькували, то за традицією білили
- трапецієподібні віконні та дверні пройми, форма яких застосовувалась у колонних ганках, лоджіях, нішах, еркерах, дахах і фронтонах, що підсилювало новацію архітектурного стилю
- застосування мальовничих живописних засобів, що відображали народні традиції, які сформувалися в процесі виконання традиційних хатніх розписів, вишивок чи гаптувань [2].

Зростання вимог до житлових умов, постійний розвиток технологій породжує певні норми до проектування житлового простору. Функціональні зони сучасного житла, в порівнянні з традиційним українським, набагато ширші і повніші, забезпечують перебування людини в будинку відпочинком, гігієною, сном, робочим місцем, заняттям спортом та багато іншим [3]. Проте можна прослідкувати спільні риси розташування і використання функціональних зон і планувальної структури традиційної хати і сучасного інтер'єру. В давнину (двокамерне і трикамерне житло) до будинку потрапляли через сіни – це нежила частина хати, яка з'єднувала жиле приміщення з верандою або ганком та зберігався реманент. Цей метод використовується і в наш час, тільки роль сіней тепер виконує так званий тамбур – тепловий шлюз між житловими приміщеннями і вулицею. В ньому як і раніше можуть зберігатися верхній одяг, взуття, його простір також слугує для того, щоб обтрусити пил, бруд або сніг в холодну пору року. Ще один спільний принцип функціонального планування інтер'єру – поєднання кухні з гостьовою кімнатою. Традиційно в українській хаті кухня виконувала роль, і приміщення для приготування їжі, і прийому гостей, і сну та відпочинку. Звичайно, сучасні норми відокремлюють функції сну та приготування їжі, але в поєднанні кухні з гостьовою зоною можна знайти спільне з минулим і сучасним. Ще, починаючи з трикамерного житла, в приміщенні з'являється комора, функції якої в наш час виконує гардероб.

Декоративно-художнє оздоблення сучасного інтер'єра вимагає обережного використання всіх тих традиційних елементів, притаманних українському житлу, щоб не перетворити свій будинок на музейний експонат. Досягти бажаного результату можна: по-перше, використовуючи просту лаконічну форму, притаманну українським традиційним меблям, в поєднанні з сучасними матеріалами і технологіями; по-друге, використовуючи сучасну форму, функціонального елементу в поєднанні з традиційним елементом декору.

Розвиток різноманітних матеріалів та технологій дозволяє широко застосовувати їх для створення сучасного українського житла, при цьому зберігаючи ту особливу простоту, інтимність, невимушеність та естетичну завершеність, які притаманні кращим зразкам народного мистецтва. Сучасне лазерне різання матеріалів дозволяє створити перегородки, різноманітні панелі у вигляді українського орнаменту. Різноманітні штукатурки можуть створити той ефект хати-мазанки. Сучасне світлодіодне освітлення не тільки створить інтимну, камерну обстановку, а й збереже електроенергію будинку. Застосуванням керамограніту можливо чудово імітувати різноманітні поверхні традиційних натуральних матеріалів оздоблення інтер'єру.

Українську народну стилістику можливо відтворити в інтер'єрі житла, використовуючи наступні підходи.

Перший – цілісне відтворення українського стилю, створення інтер'єру з можливим відтворенням планувальної структури житла у відповідності до сучасних функціональних вимог, відтворення колірної гами, розташування меблів і елементів побуту відповідно до традиційного розміщення.

Другий – виділення головних функціональних зон з українською стилістикою, створення окремих акцентних місць в інтер'єрі, де б збиралася уся родина.

Третій – використання в інтер'єрі окремих декоративних елементів, пов'язаних з національними традиціями, це присутність акцентів, домінант в інтер'єрі, які б створювали основний настрій в просторі, пов'язаний з Україною та її національними промислами.

Висновки. Аналіз робіт науковців в даній галузі показав, що недостатньо приділяється уваги створенню художнього образу в сучасному українському інтер'єрі. Сьогоднішнє бачення національного стилю відображається переважно в закладах громадського харчування або відпочинку. Сучасний міський інтер'єр в національному стилі потребує нових концепцій для його вдосконалення.

Проаналізувавши особливості українського житла, можна зробити висновки, що хата має просту лаконічну, часто симетричну форму в плані, асиметричність на фасаді, широке використання орнаментики в оздобленні, натуральні матеріали.

На прикладі досліджуваних характеристик українського модерну, бачимо як досягалися стильові особливості народного мистецтва, а саме: вирішення дахів, трапецієвидні віконні та дверні пройми, оздоблення цегляних стін, орнаментика.

Український народний інтер'єр найбільше підходить заміським будинкам. Саме тут людина відчуває найбільше єднання з природою і відчуває зв'язок зі своїм корінням, а відповідна обстановка цей зв'язок тільки підсилює.

Було розглянуто можливості поєднання функціонально-планувальної, художньо-декоративної структури українського народного житла з сучасним, та використання новітніх матеріалів та технологій для створення українського сучасного інтер'єру.

Список використаних джерел

1. Самойлович В. П. Українське народне житло (кінець XIX – початок XX століть) / В. П. Самойлович. – К. : Наукова думка, 1972. – 13с.
2. Чепелик В. В. Формування українського архітектурного модерну початку XX ст. у контексті інтернаціональних творчих зв'язків. – В кн.: Українське мистецтво та архітектура кінця XIX початку XX ст./ НАНУ. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського.- К.: Наук. думка, 2000.- 240с.
3. Зиміна С. Б. Засоби функціонального зонування громадського і житлового простору / С. Б. Зиміна // Архітектурний вісник КНУБА. - 2014. - Вип. 1. - С. 232-242.

References

1. Samoylovych V.P. (1972) Ukrayins'ke narodne zhytlo (kinets' XIX – pochatok XX stolit') [Ukrainian folk dwelling (late XIX - early XX centuries)]. Kyiv.: Naukova dumka [In Ukrainian].

2. Chepelyk V.V. (2000) Formuvannya ukrayins'koho arkhitekturnoho modernu pochatku XX st. u konteksti internatsional'nykh tvorchykh zvyazkiv [*Formation of Ukrainian architectural modernism early XX century in the context of international creative relations*] – V kn.: U. Instytut mystetstvoznavstva, fol'klorystyky ta etnolohiyi im. M.T. Ryl'skoho. Kyiv: Naukova dumka [In Ukrainian].

3. Zymina S.B. (2014) Zasoby funktsional'noho zonuвання hromads'koho i zhytloвого простору [*Tools functional zoning of residential and public space*] Arkhitekturnyy visnyk KNUBA, 1, 232-242 [In Ukrainian].

ПРИНЦИПИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕРЬЕРА ЖИЛЬЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕ УКРАИНСКИХ НАЦИОНАЛЬНЫХ МОТИВОВ

ПЕТРЕНКО М.С., БУЛГАКОВА Т.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Определение основных принципов сочетание мотивов национального украинского искусства с новыми технологиями и материалами с учетом функциональных и эстетических требований для создания современного украинского стиля в жилом интерьере.

Методика. Используются историко-сравнительный анализ; системный анализ; синтез, графическое и логическое моделирование.

Результаты. Предложены основные принципы формирования интерьера жилья по использованию украинских национальных мотивов, соответствующих современным нормам и требованиям.

Научная новизна. Выявление принципов формирования интерьера современного украинского жилья и предметов интерьера с использованием национальной стилистики на мировом конкурентоспособном уровне.

Практическая значимость. Развитие современного украинского стиля в жилом интерьере.

Ключевые слова: *интерьер жилья, национальные мотивы, украинское искусство, современные технологии, традиционное жилье.*

PRINCIPLES OF FORMATION OF INTERIOR HOUSING WITH UKRAINIAN NATIONAL MOTIVES

PETRENKO M., BULGAKOVA T.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. Defining the basic principles of a combination of motives national Ukrainian art with new technologies and materials, taking into account the functional and aesthetic requirements for creating a modern Ukrainian style in the interior of the housing.

Methodology. Used historical-comparative analysis; systems analysis; synthesis, graphical and logical modeling.

Findings. The basic principles of forming the interior of the housing using Ukrainian national motives that meet modern standards and requirements.

Originality. Identify principles of formation of modern Ukrainian interior housing and interior using a national style in the global competitive level.

Practical value. The development of modern Ukrainian identity in the interior of the housing.

Keywords: *interior housing, national motives, Ukrainian art, modern technology, traditional housing.*